

1981/82:16

Måndagen den 2 november

Kl. 11.00

1 § Upplästes och lades till handlingarna följande från valprövningsnämnden inkomna

Berättelse om granskning av bevis för riksdagsledamot och ersättare

Till valprövningsnämnden har från riksskatteverket inkommit bevis om att Görel Bohlin, Sigtuna, utsetts till ledamot av riksdagen samt att Allan Ekström, Lidingö, Jan Eric Virgin, Brottbys, Britt Wennerfors, Sollentuna, Tommy Lundin, Handen, Ulla Voss-Schrader, Djursholm, Seved Petrén, Huddinge, Tyrgils Saxlund, Nacka, och Anne-Marie Högel, Ljusterö, utsetts till ersättare för riksdagsledamöter.

Valprövningsnämnden har vid sammanträde denna dag granskat bevisen och därvid funnit, att de blivit utfärdade i enlighet med 15 kap. 1 § vallagen.

Stockholm 1981-10-27

Stig Nordlund

/Sven Börjeson

Det skulle antecknas att *Görel Bohlin* (m) utsetts att inträda som ledamot av kammaren i stället för *Georg Danell* (m) som av sagt sig uppdraget som riksdagsledamot.

2 § Upplästes och lades till handlingarna följande från valprövningsnämnden inkomna

Berättelse om granskning av bevis för ersättare för riksdagsledamöter

Till valprövningsnämnden har från riksskatteverket inkommit bevis om att Erling Bager, Västra Frölunda, Berit Flyborg, Göteborg, och Yngve Pettersson, Styrso, utsetts till ersättare för riksdagsledamöter.

Valprövningsnämnden har vid sammanträde denna dag granskat bevisen och därvid funnit, att de blivit utfärdade i enlighet med 15 kap. 1 § vallagen.

Stockholm 1981-10-27

Stig Nordlund

/Sven Börjeson

Måndagen den
2 november 1981

*Kompletteringsval
till utskott*

*Om handläggning-
en av flykting-
ärenden*

3 § Anmälan om kompletteringsval till utskott

Anf. 1 TALMANNEN:

Moderata samlingspartiets partigrupp har som ny suppleant i socialförsäkrings- och arbetsmarknadsutskotten efter Georg Danell anmält Görel Bohlin.

Talmannen förklarade vald till

suppleant i socialförsäkringsutskottet
Görel Bohlin (m)

suppleant i arbetsmarknadsutskottet
Görel Bohlin (m)

4 § Svar på interpellation 1981/82:27 om handläggningen av flyktingärenden

Anf. 2 Statsrådet KARIN ANDERSSON:

Herr talman! Alexander Chrisopoulos har i en interpellation ställt två frågor till mig som berör regeringens syn på situationen i Chile och den svenska flyktingpolitiken.

Den första frågan gäller om det inom den svenska regeringen skett en omvärdering av militärjuntan i Chile som motiverar en annorlunda och mer restriktiv behandling av asylsökande från Chile.

Alexander Chrisopoulos har vidare frågat vilka särskilda instruktioner som gäller och vilka skillnader som i praxis utvecklats för svenska myndigheters handläggning av flyktingärenden rörande personer från olika länder.

Svaret på den första frågan är nej.

Den 18 september förra året kritiserade utrikesminister Ola Ullsten i ett tal den då nyss genomförda folkomröstningen i Chile. Han sade bl. a. att folkomröstningen – under de omständigheter den genomfördes – utgjorde ett grovt försök att ge sken av legalitet åt Pinochetregimen och befästa diktaturens grepp om landet för lång tid framöver.

Den nya konstitutionen trädde som bekant i kraft den 11 mars i år. Den innebär att de auktoritära styrelseformer som tillämpats i Chile sedan militärkuppen 1973 gavs en författningsenlig ram. Presidenten gavs ökade maktbefogenheter, och rättsskyddet för den enskilde har ytterligare minskats. En hård social kontroll upprätthålls genom att starka begränsningar införts i fackliga och andra medborgerliga rättigheter. Partipolitisk verksamhet är f. n. förbjuden och har gjorts beroende av framtida lagstiftning.

Samtidigt har repressionen åter tilltagit efter den tillfälliga förbättring som kunde iakttas 1977–1978. Att förtrycket nu åter ökar kan delvis ses mot bakgrund av att oppositionen intensifierat sina aktiviteter för att bekämpa

regimen och den laglighet den nu vill ikläda sig. Det bör dock i sammanhanget understrykas att regimen förtryck i dag är selektivt, dvs. det drabbar inte allmänt och godtyckligt på samma sätt som åren omedelbart efter militärkuppen 1973.

Även den 18 september i år framförde utrikesministern i ett uttalande hård kritik mot Pinochetregimen.

Vad gäller den andra frågan, om vilka instruktioner som gäller vid handläggningen av flyktingärenden, är svaret att det inte finns några särskilda instruktioner för svenska myndigheters handläggning eller bedömning av flyktingärenden från skilda länder. Avgörande för om en utländsk medborgare skall få stanna i Sverige av politiska skäl är risken för förföljelse i hemlandet, vilket framkommer vid en individuell bedömning av varje enskilt ärende. Vid denna bedömning tas givetvis hänsyn till rådande politiska förhållanden i hemlandet. T. ex. beaktas den ökade repressionen i Chile. Varje ärende prövas således individuellt i enlighet med gällande lag och praxis. Enbart det förhållandet att utlänningen kommer från ett visst land innebär emellertid inte att han eller hon automatiskt får stanna i Sverige. Det avgörande vid denna prövning är, som jag tidigare sagt, den risk för förföljelse som kan bedömas föreligga i det enskilda fallet. Någon skärpning av praxis har alltså inte ägt rum vad gäller den svenska regeringens bedömning av asylansökningar från chilenska medborgare.

I detta sammanhang vill jag också framhålla, att i Sverige även den som inte bedöms vara flykting ändå får stanna om han eller hon på grund av de politiska förhållandena i sitt hemland inte vill återvända dit och kan åberopa tungt vägande omständigheter till stöd för detta.

Anf. 3 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Herr talman! Jag tackar invandrarministern.

Som svar på min fråga om det har skett en eventuell omvärdering av militärjuntans roll och politiska förtryck i Chile som motiverar en annorlunda och mer restriktiv behandling av asylsökande från Chile, framhåller invandrarministern att så inte är fallet. Enligt den svenska regeringens bedömning har repressionen åter tilltagit efter den tillfälliga förbättring som kunde iaktas 1977–1978. Att förtrycket nu åter ökar kan delvis ses mot bakgrund av att oppositionen har intensifierat sina aktiviteter för att bekämpa regimen och den laglighet den nu vill ikläda sig. Den nya konstitutionen, som trädde i kraft den 11 mars i år, innebär att de auktoritära styrelseformer som tillämpats i Chile sedan militärkuppen 1973 gavs en författningssenlig ram och att rättsskyddet för den enskilde har ytterligare minskats.

Jag delar regeringens bedömning av militärjuntan i Chile och situationen i det landet. Därför finner jag det anmärkningsvärt och förvånande att denna bedömning, som skall ligga till grund för behandlingen av asylsökande från detta land, inte följs av en motsvarande praxis, utan att det där tvärtom kan märkas en till synes omotiverad restriktivitet. Det finns flertaliga exempel på att man avslår välmotiverade ansökningar från personer som har mycket

*Om handläggning-
en av flykting-
ärenden*

Måndagen den
2 november 1981

*Om handläggning-
en av flykting-
ärenden*

starka motiv för att stanna i landet.

Detta gäller exempelvis personen X. I Chile arbetade X politiskt i organisationen De sju – en utlöpare till MIR – under åren 1973–1977. Från 1979 deltog X i en studentorganisation. X arbetade politiskt i skola och universitet, inom den samhällsvetenskapliga fakulteten. X bror är dömd för politiskt arbete och lever f. n. under jorden.

Statens invandrarverk har fattat beslut om avvísning av X och hans familj. Den svenska ambassaden i Santiago beviljar däremot den 1 april 1981 uppehålls- och arbetstillstånd för X mor och yngre bror på samma grunder som leder till att X får avslag i Sverige. I den avvísningshotade familjen ingår ett barn fött den 1 juni 1981.

Personen A har varit politiskt aktiv inom det radikala partiet, dvs. det socialdemokratiska partiet, i många år. Aktiviteten består i underjordisk verksamhet i olika former. A har arresterats av polisen flertaliga gånger. Under långa perioder tvingas A till anmälningsplikt hos polisen. A har deltagit i och organiserat demonstrationer och andra aktiviteter mot regimen i Chile.

Den 1 maj 1979 arresteras hon, tillsammans med de övriga i den grupp som hon tillhör, av polisen i samband med att hon och gruppen förbereder en demonstration. Hon hålls fången i en månad. Polisen hotar henne och uppmanar henne att lämna landet – annars kommer hon att försvinna. Hennes ansökan om politisk asyl i Sverige avslås.

Personen B har varit medlem i socialistpartiet sedan 1962–1963. År 1966 blir B sekreterare inom de privatanställdas fackförening för hela Santiago. Åren 1967–1968 är B fackföreningsrepresentant i partiet. År 1971 blir B organisationssekreterare inom vägarbetarförbundet för hela landet och innehar denna post fram till statskuppen 1973. Den 11 september 1973 kommer militären till det ministerium där han arbetade. De anställda gör motstånd, strid förekommer. B flyr till södra Chile och går under jorden. Han lever en period illegalt och flyr därefter till Argentina, där han blir en av ledarna för de chilenska flyktingarna. Han trakasseras av polisen i Argentina, och mordförsök förekommer. B flyr till Sverige. Pengarna till biljetten skickas av B:s partikamrater. Socialistpartiet i Sverige intygar i en skrivelse till invandrarverket riktigheten av B:s redogörelse i samband med ansökan om politisk asyl. Invandrarverket undersöker möjligheter att skicka B tillbaka till Argentina.

Det här är bara några exempel som visar att det finns en stor motsättning mellan den bedömning som regeringen gör av militärjuntan i Chile å ena sidan, och å andra sidan den praxis som utvecklas när det gäller beviljandet av ansökningar om politisk asyl från personer som kommer från detta land. Jag anser att det finns stor anledning för invandrarministern att se över denna situation.

Den praxis som bör utvecklas när det gäller behandlingen av asylsökande från olika länder bör vara konsekvent och inte ge upphov till misstankar att vår politik när det gäller politiska flyktingar beror på ekonomiska och politiska konjunkturer.

Trots att invandrarministern som svar på min andra fråga säger att det inte finns några särskilda instruktioner och skillnader i handläggningen av flyktingärenden rörande personer från olika länder, förhåller det sig annorlunda i praktiken. När det gäller personer som söker politisk asyl och som kommit från de socialistiska länderna har den praxisen utvecklats att de personerna i princip inte behöver återopa några som helst politiska förföljelser i sina hemländer. Det räcker med att de frivilligt förlänger sin vistelse här i landet utöver vad som anges i utfärdat visum, för att de skall få politisk asyl. Denna praxis anser jag vara en kvarleva från det kalla krigets dagar, vilken inte har med dagens verklighet att göra och vilken vittnar om att den svenska flyktingpolitiken är inkonsekvent. Det är en ordning som jag starkt ifrågasätter.

Anf. 4 Statsrådet KARIN ANDERSSON:

Herr talman! Alexander Chrisopoulos säger att våra kunskaper om förhållandena i Chile inte har följts upp av en motsvarande praxis vid behandlingen av asylansökningar. Jag vill hävda motsatsen, och jag sade också i mitt första anförande att man tar hänsyn till de kunskaper som man har om den ökade repressionen när man bedömer asylansökningar från chilensare.

Varje enskilt fall bedöms dock med utgångspunkt i den förföljelse som man kan tro att vederbörande kan komma att bli utsatt för. Jag kan inte gå in på de enskilda fall som Alexander Chrisopoulos tog upp och som hade X, A och andra beteckningar, eftersom jag är förhindrad att göra det.

Jag konstaterade dock att det i samtliga fall var invandrarverkets avgöranden som låg till grund för den kritik som Alexander Chrisopoulos fört fram. Nu är det ju så att man har besvärsmätt hos regeringen. Jag vet inte hur regeringen har behandlat dessa fall. Jag kan alltså inte gå in på dem.

Bedömningen av enskilda fall är absolut densamma, oavsett från vilken regim man är flykting. Det enda som är avgörande är vilken form av förföljelse som vederbörande kan vänta sig när han kommer hem. Olika saker kan naturligtvis vara skäl till förföljelse. Men det är enbart konsekvenserna i det enskilda fallet som bedöms och inte i något avseende vilken regim som flykten avser.

Anf. 5 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Herr talman! Invandrarministern hävdar fortfarande att de bedömningar som görs när det gäller olika asylsökandes möjligheter att få politisk asyl utgår från den förföljelse som personen i fråga kan tänkas bli utsatt för i sitt hemland och att den bedömningen sker lika, oberoende av från vilket land vederbörande kommer.

Nu vet jag emellertid att man när det gäller asylsökande från de socialistiska länderna som skäl för att dessa skall få politisk asyl brukar återopa att de löper risken att bli utsatta för repressalier när de kommer tillbaka till sina hemländer, om de förlänger sitt lovliga visum i Sverige. Det motiverar så att säga villigheten att ge dem politisk asyl.

*Om åtgärder för
att förhindra icke
seriösa fastighets-
förvärv*

Men hur förhåller det sig i praktiken? När det – för att ta ett exempel – gäller ungerska medborgare har det ju beträffande invandrarverkets behandling visat sig att om en ungersk medborgare låter förlänga sitt visum med ända upp till tre månader, så löper han risken att få en stark varning av den ungerska regeringen. I praktiken är situationen den att exempelvis systrarna Cortez, som bevisligen tillhör det chilenska kommunistpartiet – representanten för Unidad Populara som finns i Sverige intygar detta – och som bevisligen bedrivit en omfattande politisk aktivitet i Sverige löper risken att bli utvisade till Chile. Risken är uppenbar att de kommer att drabbas av repressalier från den chilenska regeringen på grund av sina aktiviteter i Sverige. De utvisas alltså. Däremot får en ungersk medborgare politisk asyl, därför att han löper risken att få en skarp varning i sitt hemland. Det är dessa uppenbara skillnader som jag vill påtala.

Anf. 6 Statsrådet KARIN ANDERSSON:

Herr talman! Interpellationen gällde ju Chile och chilenska förhållanden. Jag finner inte stor anledning att gå in på andra länder. Man jag kan ändå säga att det är många personer från socialistländer som söker asyl i det här landet men som inte beviljas asyl. F. n. gäller det t. ex. Polen.

När det gäller bedömningen av enskilda fall i Chile hävdar jag fortfarande att vi har bedömt dessa generöst och att vi fortfarande gör det. Det finns också anledning att tro att våra bedömningar har varit rimliga. Enligt vår ambassad i Santiago finns det nämligen inga uppgifter om att någon från Sverige återvändande chilensare skulle ha råkat illa ut vid återkomsten till hemlandet. Detta har även bekräftats vid mina kontinuerliga kontakter med chilenska exilorganisationer i Sverige. Inte heller de känner till något fall av det slaget. Det tycker jag är någonting som vi bägge två kan ta fasta på.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1981/82:8 om åtgärder för att förhindra icke seriösa fastighetsförvärv**Anf. 7** Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBÖ:

Herr talman! Rune Torwald har, med anledning av den s. k. Göta Finans-affären, frågat mig vilka åtgärder regeringen överväger för att i framtiden söka eliminera möjligheterna till icke-seriösa fastighetsförvärv.

Enligt Rune Torwald aktualiseras i detta sammanhang bl. a. frågor om informationsutbyte kommuner emellan när det gäller icke-seriösa fastighetsförvärv, möjligheterna att komma åt den handel med andelar i kommanditbolag som nu gör det möjligt att förhindra myndighetsinsyn samt möjligheterna att förbättra systemet med opartisk värdering av fastigheter för att undvika uppenbara övervärderingar.

Sedan 1976 gäller lagen (1975:1132) om förvärv av hyresfastighet m. m., den s. k. tillståndslagen. Tillståndslagen har till syfte att förhindra sådana

*Om åtgärder för
att förhindra icke
seriösa fastighets-
förvärv*

förvärv av hyreshus som inte är önskvärda från samhällets och de boendes synpunkt. I samband med att lagen 1979 utvidgades till att gälla i hela landet ändrades förfarandet så att förvärv av hyresfastigheter kräver tillstånd av hyresnämnden endast om kommunen begär det. Förvärvstillstånd skall vägras om förvärvaren inte förmår göra sannolikt att han är i stånd att förvalta fastigheten och att syftet med förvärvet är att idka fastighetsförvaltning. Lagen är också tillämplig på förvärv av aktier och andelar i bolag som har till huvudsakligt syfte att äga och förvalta fastigheter. I detta fall är tillståndsplikten generell och alltså oberoende av begäran från kommunen.

När ett nyetablerat eller okänt bolag ger sig in på hyreshusmarknaden i en kommun fordrar enligt min mening omsorgen om de berörda hyresgästerna att kommunen gör en ordentlig efterforskning för att utröna bolagets soliditet och avsikten med förvärvet. Uppgifter från andra kommuner angående mindre seriösa fastighetsförvärv kan härvid, såsom Rune Torwald har påpekat, vara en viktig informationskälla. Jag vet att Stockholms, Göteborgs och Malmö kommun med anledning av det som nu har inträffat har inlett ett samarbete för utbyte av sådan information, och det är min förhoppning att också andra kommuner, där man kan förvänta spekulativa hyreshusförvärv av större omfattning, ansluter sig till detta samarbete. Självfallet har också hyresgästföreningarna med sin rikstäckande organisation här en viktig uppgift att fylla. Jag anser inte att det nu finns anledning för regeringen att vidta några åtgärder för att främja det behövliga samarbetet, men jag kommer självfallet att följa utvecklingen här.

Som jag tidigare har berört kan fastighetsförvärv också ske genom förvärv av aktier eller andelar i bolag som äger fastigheter. Jag är medveten om att tillståndslagens bestämmelser på denna punkt har vissa brister och att sådana förvärv inte prövas i avsedd utsträckning. Stockholms kommun har nyligen slutfört en omfattande undersökning av tillämpningen av tillståndslagen inom kommunen, och ett förslag till åtgärder, som bl. a. innefattar förändringar i reglerna om tillståndsprövning av aktie- och andelsförvärv, är att förvänta. Regeringen kommer att mot bakgrund av undersökningsresultaten ta ställning till vilka förändringar i tillståndslagen som är nödvändiga.

När det slutligen gäller frågan om fastighetsvärdering vill jag erinra om att affärsbankerna enligt 59 § banklagen normalt får bevilja kredit endast mot betryggande säkerhet. Motsvarande regler gäller för sparbanker och föreningsbanker. Det är uppenbart att om lån i fastigheter skulle beviljas på grundval av en oréalistiskt hög värdering av fastigheterna, skulle kravet på tillräcklig säkerhet inte uppfyllas. Enligt vad jag inhämtat motsvarar fastighetsvärderingarna med få undantag högt ställda krav. Bankinspektionen, som utövar tillsyn över bankerna, förbereder emellertid nya anvisningar. Samråd i denna fråga har inletts med lantmäteriverket. Någon åtgärd från regeringens sida finner jag mot bakgrund härav inte påkallad.

Måndagen den
2 november 1981

*Om åtgärder för
att förhindra icke
seriösa fastighets-
förvärv*

Anf. 8 RUNE TORWALD (c):

Herr talman! Jag ber först att få tacka bostadsministern för svaret.

- I juni månad i år blev det genom massmedia uppenbart att ett företag med namnet Göta Finans AB lyckats förvärva ett antal hyresfastigheter i Göteborg under med förlov sagt anmärkningsvärda former. När bubblan brast tvingades företaget gå i konkurs. Konkursförvaltaren och massmedia har klarlagt bl. a. att Göta Finans AB synes vara ett dotterföretag till S.K.A.B. Byggnadsaktiebolag samt att företaget haft ett stort antal egna dotterföretag, exempelvis Finans-Invest AB, Bohus-projekt AB och Bygge och Bo i Göteborg AB. Ännu har härvan inte helt kunnat klarläggas varför än så länge varken de ekonomiska konsekvenserna eller frågan om eventuella brott kan redovisas. Så mycket är dock klart som att inblandade bolag lyckats förvärva ett stort antal hyresfastigheter liksom jordbruks- och fritidsfastigheter. En förutsättning för de här förvärven synes ha varit att vid värderingen av fastigheterna för erforderlig belåning en uppenbar övervärdering av dessa fastigheter har skett.

Jag noterar med tillfredsställelse att bostadsministern nu redovisar att bankinspektionen i samråd med lantmäteriverket förbereder nya anvisningar. Jag vill uttrycka den förhoppningen att statsrådet noga följer detta arbete och tillser att effektiva regler utarbetas med största möjliga skyndsamhet.

De här aktuella inköpen har finansierats genom att köparna har övertagit den förra ägarens skulder. Sedan har köparna gått till ett visst organ och fått fastigheten uppvärderad. Därefter har man utnyttjat detta nya värde till en ökad belåning, som man har använt som handpenning i ett nytt fastighetsförvärv, där man i sin tur har höjt belåningsvärdena. Så har det hela kunnat rulla vidare utan att köparna själva har behövt satsa några pengar.

Det finns anledning att klart och entydigt deklarera att kommunens ansvar för bostadsförsörjningen utgör en viktig och självklar grund för att motarbeta spekulationshandel med fastigheter och en osund fastighetsförvaltning. Bostadsfastigheter får inte vara en handelsvara på vilken mindre nogräknade personer genom olika affärstransaktioner – på det sätt jag nyss redovisade – kan göra vinster på hyresgästernas och samhällets bekostnad. I Göteborg väcktes därför redan i vintras en motion från center- och folkpartiledamöter i fullmäktige om att tillståndslagens utnyttjanden vid fastighetsförvärv skulle bli föremål för en skärpning. Den motionen kommer nu att bli behandlad vid kommunfullmäktiges novembersammanträde.

I samband med att den här motionen behandlades i fastighetsnämnden beslöt en enig fastighetsämnd den 13 april i år att avsevärt skärpa tillämpningen av lagen vid förvärvsärenden. Jag vill gärna notera att det skedde innan Göta Finans-skandalen var känd.

Fastighetsägare som är okända på marknaden eller som genom tidigare förvaltning inte har iakttagit god sed i hyresförhållanden skall nu prövas regelmässigt av hyresnämnden i Göteborg. I syfte att förhindra icke-seriösa fastighetsägare att överföra sin verksamhet till andra kommuner har också fastighetsnämnden beslutat att uppdra åt fastighetskontoret att som ett särskilt led i prövningen utbyta information med Stockholm och Malmö.

Statsrådet har i sitt svar också poängterat vikten av att detta samarbete kommer till stånd. Jag tror att det är det allra viktigaste. Den här typen av icke-seriösa företag kommer sannolikt att försöka ta sig ut även i kommuner där man har mindre erfarenhet av den här sortens skumraskaffärer. Risken är då att kommunen, just därför att köparna inte är kända, inte finner någon anledning att motsätta sig förvärv. Det är nämligen så, att man enligt gällande lag måste ha konkreta skäl till att man vill vägra ett köp av det här slaget.

Ett annat problem som har blivit uppenbart, men som kanske inte uppmärksammats så mycket i massmedia, är att man genom att förvärva aktierna i ett bolag som äger fastigheter också blir fastighetsägare. Det kan ske utan att andra fordringsägare hos det här bolaget ens blir underrättade. Jag känner till att bl. a. ett av de tidigare nämnda bolagen, Bygge och Bo, som äger ett antal fastigheter förvärvades av Göta Finans i mars. De – bl. a. tre familjer – som hade fordringar hos det gamla bolaget underrättades inte på något sätt om denna transaktion av den som köpte bolaget. Däremot var dess bättre den person som sålde bolaget just nog att i början av juli underrätta vederbörande om att han inte längre ägde bolaget och att räntor m. m. på bolagets skulder skulle utbetalas av den nye ägaren. Denne har emellertid till dags dato inte låtit höra av sig, utan också dessa fordringar har för bevakning fått lämnas in till konkursförvaltaren för hela Göta Finans-härvan.

Bostadsministern har ju också uppmärksammat det här problemet och noterat att det nog finns en del brister i nuvarande bestämmelser. Jag räknar därför med att bostadsdepartementet gör vad det kan för att skyndsamt täppa till de hål i bestämmelserna som nu utnyttjas av icke-seriösa fastighetsförvärvare.

Sammanfattningsvis vill jag notera att vad bostadsministern här anför är positivt. Jag vill bara uttrycka den förhoppningen att man så snart som möjligt vidtar åtgärder för att skärpa kontrollen vid försök till den här sortens icke-seriösa fastighetsförvärv.

Anf. 9 Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBÖ:

Herr talman! Jag vill bara redovisa att vi på departementet – även jag själv – kontinuerligt följer de här frågorna: dels verksamheten i hyresnämnderna, dels vad som händer i bostadsdomstolen. Dessutom har ett mycket fint jobb genomförts av Stockholms kommun när det gäller tillämpningen över huvud taget av tillståndslagen.

Det är klart att historien med Göta Finans ytterligare understryker det vi sade redan när vi gjorde förändringar i tillståndslagen, nämligen att det är uppenbart att den generella prövningen av andelar och av aktieförvärv när det gäller fastigheter inte är tillfredsställande. Det är alltså min avsikt att så snart som möjligt plocka fram de erfarenheter som vi har fått sedan förändringarna i tillståndslagen trädde i kraft. Det bör ske i form av en departementspromemoria.

Det är uppenbart att syftet med Göta Finans förvärv av fastigheter inte har

*Om åtgärder mot
hyreshöjningar,
m. m.*

varit seriöst, och parasiter av den sorten har ju inte i fastighetsbranschen över huvud taget att göra. Därför bör vi göra förändringar i lagstiftningen.

Anf. 10 RUNE TORWALD (c):

Herr talman! Jag noterar dessa kompletteringar med tillfredsställelse och skulle bara än en gång vilja understryka vikten av att man inte glömmer bort de mindre kommunerna, när man nu försöker skärpa tillämpningen av gällande bestämmelser och hjälpa kommunerna med nya anvisningar m. m.

Jag tror att man måste skapa någon form av faktabank om vilka företag som missköter sig. Det är möjligt att man borde inrätta en sådan bank hos Kommunförbundet, så att en kommun i samband med ett sådant här ärende lätt kan få reda på om ett aktuellt företag figurerat någon annanstans. Det är knappast rimligt att Stockholms kommun skall skriva till 240 kommuner och tala om att man kommit på ett företag eller en person som missbrukar möjligheterna till fastighetsförvärv. Lika orimligt är det att enskilda kommuner skall skriva till alla andra kommuner och fråga om de vet något om en viss köpare. Man måste nog, som sagt, försöka skapa någon sorts bank, där man samlar uppgifter av detta slag. Jag skulle kunna tänka mig att Kommunförbundet vore det naturliga organet och att man så fort man upptäckt ett icke-seriöst företag eller en sådan person rapporterar detta till Kommunförbundet. Då kan kommunerna i samband med fastighetsaffärer kontakta Kommunförbundet och fråga: Hur ligger det till? Är detta företag känt sedan tidigare för något som inte är just?

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 1981/82:21 om åtgärder mot hyreshöjningar, m. m.

Anf. 11 Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBÖ:

Herr talman! Tore Claesson har frågat mig

1. om regeringen kommer att föreslå någon form av riktat statligt stöd till de allmännyttiga bostadsföretagen i syfte att förhindra nya hyreshöjningar i befintliga hyreshus.

2. om regeringen är beredd att nu föreslå nya underhållslån och bidrag till outhyrda lägenheter.

3. vilka åtgärder regeringen vill vidta för att stoppa eller begränsa kostnadsökningarna för de allmännyttiga bostadsföretagens nyproduktion.

Statens och kommunernas direkta och indirekta stöd till bostadssektorn är betydande. År 1980 kan subventionerna i form av bostads- och räntebidrag samt via skattesystemet preliminärt beräknas ha uppgått till mer än 20 miljarder kronor.

Jag har i olika sammanhang, bl. a. i årets budgetproposition, betonat att

det inte är rimligt att räkna med någon väsentlig höjning av stödnivån i framtiden. Det finns därför anledning att fortlöpande överväga inriktningen av detta stöd med hänsyn till såväl de fördelningspolitiska som de bostadspolitiska effekterna och till de ekonomiska konsekvenserna för staten och kommunerna. Riksdagen har inte haft något att erinra mot dessa uttalanden. Exempel på sådana åtgärder är avtrappningen av räntebidragen i de äldre årgångarna samt marginalskattereformen och de begränsningar i avdragsrätten som genomförs i samband med den.

I budgetpropositionen redovisade jag också att flera olika åtgärder, t. ex. sänkning av den garanterade räntan och införande av produktionskostnadsanpassad belåning, har vidtagits för att minska genomslaget av kostnadsökningarna i bostadsproduktionen på hyran.

Underhållsfondsutredningens förslag om hyresgästinflytande på målning och tapetsering remissbehandlas f. n. Andra utredningar av betydelse i detta sammanhang är byggprisutredningen, värmemättningsutredningen och bostadsbidragskommittén.

Mot denna bakgrund är jag inte beredd att nu föreslå några nya subventioner i syfte att förhindra hyreshöjningar eller begränsa kostnadsökningarna i nyproduktion.

Anf. 12 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka för interpellationssvaret från bostadsministern.

Dagens bostadspolitiska verklighet visar att de bostadspolitiska mål som riksdagen fastställt inte tillnärmelsevis har uppfyllts av de borgerliga regeringarna. Klyftorna mellan bostadspolitikens vinnare – villaägare och privata fastighetsägare – och dess förlorare – hyresgästerna – bara växer. Hyresutplundringen ökar i allt hastigare takt samtidigt som bidragen till villaägarna – framför allt den femtedel av dem som har de största husen, länen och inkomsterna – blir allt större, medan privata fastighetsägare och spekulanter på bostadsmarknaden gör allt större vinster. Höginkomsttagare i villa har skott sig på bekostnad av flertalet hyresgäster.

Trots att de hushåll som bor med äganderätt svarar mot bara ca 40 % av bostadslägenheterna uppbar de år 1980 ca 77 % av det generella bostadsstödet i form av räntebidrag och skattelättnader. I pengar räknat var samhällets stöd till bostadssektorn – som bostadsministern har sagt i svaret – 20,5 miljarder kronor. Av detta var ca 5,9 miljarder inkomstprövade bostadsbidrag och tillägg som kom de boende till del oavsett upplåtelseformer. Resterande 14,6 miljarder var generella stödåtgärder, och av dessa gick alltså ca 11,3 miljarder till boende med äganderätt och endast omkring 3,3 miljarder till hyresgäster och bostadsrättsinnehavare.

Orsaken till det här förhållandena är eller borde vara välkända. Medan nivån på det statliga räntebidraget regleras av riksdagsbeslut, så har underskottsavdrag för skuldräntor tillåtits att växa utan kontroll. Eftersom hyresgäster och – i allmänhet – bostadsrättsinnehavare inte kan använda denna stödform i samband med sitt boende, byggs en permanent orättvisa in i

*Om åtgärder mot
hyreshöjningar,
m. m.*

det samhälleliga bostadsstödet – en orättvisa som blir ca 3 miljarder kronor större för varje år och som i huvudsak 300 000 av omkring 1,5 miljoner småhus- och radhusägare tillgodogör sig.

Missnöjet och oron bland landets hyresgäster är nu troligen större än någonsin. Mot bakgrund av de stora prisstegringarna bl. a. på maten, ständigt återkommande hyreshöjningar, reallöneförsämringar och minskad köpkraft säger allt flera hyresgäster ifrån: Nu får det vara nog! Allt flera hyresgäster-löntagare protesterar mot regeringens ekonomiska politik och kräver en omfördelning av bostadssubventionerna från ägarsektorn till de allmännyttiga hyreshusen. Man kräver slut på orättvisorna, att hyreshöjningarna skall stoppas och att boendekostnaderna skall pressas ned till en socialt acceptabel nivå.

Varje hyreshöjning är en lönesänkning. Det är inte förvånande att många hyresgäster – i avvaktan på en annan bostadspolitik och konkreta åtgärder från statsmakternas sida -- nu överväger att vägra betala ytterligare hyreshöjningar.

Politiska strejker, husockupationer, blockader, hyresmaskningar och hyresstrejker kan bli resultatet av en fortsatt vägran från en borgerlig regering och riksdagsmajoritet att vidta åtgärder för att undvika stora hyreshöjningar under år 1982 och underlätta möjligheten för tiotusentals ungdomar att erhålla egen bostad.

Herr talman! Det är en allvarlig situation vi befinner oss i. Vi får inte bli förvånade om framför allt ungdomen kommer att ge uttryck för sina protester med metoder som vi har sett i det övriga Europa.

Det är heller inte förvånande att man i flera allmännyttiga bostadsföretags styrelser på allvar diskuterar om man skall meddela staten att man inte anser det vare sig socialt eller politiskt möjligt att begära nya stora hyreshöjningar av sina hyresgäster. Förslag om att begära uppskov med betalning av amortering och räntor på bostadslånen liksom framställningar till landsting och kommuner hör till de åtgärder som diskuteras.

Ute i kommunerna, i bostadsområden och hyresgästföreningar, på arbetsplatser och i fackföreningar, genom namninsamlingar och uppvisningar, på möten och vid debatter framförs konkreta förslag till krav på stat, landsting och kommuner om olika åtgärder. Krav ställs bl. a. på kommuner och landsting att i avvaktan på åtgärder från regering och riksdag gå in med direkta stödåtgärder till sina bostadsföretag, till sina hyresgäster.

Kraven till kommunerna gäller bl. a. direkta bidrag för sociala och allmänna merkostnader, för olika miljöförbättringsåtgärder och för underhåll av fastigheterna. Krav ställs även till landstingen och kommunerna om tillfälliga lån och bidrag för att undvika hyreshöjningar vid årsskiftet, om tillskott till grundkapital och om stopp för nya taxehöjningar som drabbar vanliga hushåll.

Allt vanligare blir även att man kräver av kommunerna och deras bostadsföretags ledningar att också de skall agera och ställa krav på statsmakterna om ett särskilt riktat stöd till de allmännyttiga bostadsföretagen. Stödet bör enligt dessa förslag lämnas i form av ränte- och amorterings-

fria lån och fortsatta underhålls- och hyresförlustlån.

Andra förslag till åtgärder som ställs i den bostadspolitiska debatten är prisstopp och prissäskningar på byggnadsmaterial och slopad moms på byggandet, vidare att undanta bostadslånen till allmännyttan från årlig upptrappning av räntenivån, att inte genomföra den extra avtrappningen av räntesubventionerna och att slopa skatten på olja för bostadsuppvärmning.

Herr talman! En gemensam nämnare för de flesta förslag och krav som ställs är ett riktat statligt stöd till de allmännyttiga bostadsföretagen.

Vänsterpartiet kommunisterna har med anledning av regeringens förslag om sänkning av momsen och andra ekonomisk-politiska åtgärder i en partimotion förra veckan bl. a. föreslagit en ordentlig insats för att stoppa hyreshöjningarna.

Hyrnan har stigit mer än flertalet priser, framför allt stiger hyrorna snabbare än lönerna. Nu begär fastighetsägarna nya hyreshöjningar som motsvarar 200–250 kr. per månad för en normal trerumslägenhet. Genomsnittshyran för en nybyggd eller nyrenoverad lägenhet har i många kommuner passerat eller ligger i närheten av 300 kr. per kvadratmeter och år. Det betyder att hyrorna nu är dubbelt så höga som vad hyresgäströrelsen och andra organisationer anser vara socialt acceptabelt, dvs. 15 % av en normal industriarbetarlön för en tvåa på 60 kvadratmeter.

Hyreshöjningarna kan stoppas och ett hyresstopp för hela hyresmarknaden kan åstadkommas genom ett riktat statligt stöd till de allmännyttiga bostadsföretagen av storleksordningen omkring 1 miljard kronor. Genom bruksvärdesbestämmelserna i hyreslagen får som beaktat ett hyresstopp eller lägre hyror hos allmännyttan samma resultat även i privata hyreshus.

Vpk har under många år lagt fram en rad förslag till åtgärder som sammantaget skulle betyda lägre hyror, bättre boendemiljöer och bättre inflytande för hyresgästerna. Vi har i detta sammanhang, i den partimotion som jag nyss nämnde, begränsat oss till att föreslå ett par kortsiktiga åtgärder med snabb effekt, som de enda möjliga när det gäller att stoppa begärda hyreshöjningar för år 1982.

Vi föreslår ett riktat statligt stöd till allmännyttan bestående dels av förlängda underhållslån och återinförande av hyresförlustlånen, dels av ränte- och amorteringsfria lån av en storleksordning som behövs för att täcka hyreshöjningsbehovet sådant detta ser ut efter hyresförhandlingarna.

Herr talman! Hyresgästordföranden Lars Anderstig har rätt då han säger att hyrorna borde ligga stilla och att man aldrig kan acceptera sådana hyreshöjningskrav som nu förekommer – krav som till större delen beror på borgerliga regeringars misslyckade och felaktiga bostadspolitik.

LO-ordföranden Gunnar Nilsson har rätt då han säger att samhället inte har gjort något och att marknadskrafterna fått styra bostadspolitiken, att vi inte kan vänta på en ny regeringspolitik utan i stället måste se till att få en annorlunda, samhälls- och bostadspolitik.

Av bostadsministrarnas svar på de frågor jag ställt framgår att regeringen i stort sett inte tänker vidta eller föreslå några åtgärder för att förhindra nya

*Om åtgärder mot
hyreshöjningar,
m. m.*

hyreshöjningar eller begränsa kostnadsökningarna i nyproduktionen. Regeringen åser stillatigande hur bit efter bit av den sociala bostadspolitiken raseras. Man är tydlig även helt ointresserad av ett bostadsbyggande på jämn och hög nivå för att minska bostadsbristen och arbetslösheten.

Inte heller gör man ingenting för att åstadkomma socialt acceptabla hyror, för att få till stånd en nödvändig omfördelning och en rättvis fördelning av bostadssubventionerna mellan ägarsektor och hyressektor. Den s. k. marginalskattereformen och de begränsningar i avdragsrätten som föreslås i samband med den får ingen omedelbar effekt för år 1982. Inte heller år 1985 synes förslagen – om de genomförs – få sådana effekter att de på något avgörande sätt rättar till nuvarande orättvisor.

Att i detta sammanhang bl. a. hänvisa till underhållsfondsutredningens förslag om hyresgästinflytandet på målning och tapetsering ter sig närmast som ett hån mot hyresgästerna. Hyresgästerna vet nämligen att underhållslånen nu upphör. "Rätten" att välja mellan att betala och utföra målning och tapetsering själv eller beställa och betala den hos hyresvärderna genom ett särskilt tillägg kan skenbart ge omkring en femtiolapp lägre hyra från 1983.

Likaså är andra utredningar som räknas upp i interpellationssvaret ganska ointressanta som svar på frågorna om vad regeringen tänker göra för att stoppa hyreshöjningarna och sänka kostnaderna för bostadsbyggandet.

Herr talman! Jag förstär svårigheterna för bostadsministern att få gehör hos regeringen i övrigt för åtgärder på bostadspolitikens område som skulle kosta ganska mycket pengar. Man skall emellertid i det sammanhanget inte glömma bort möjligheterna till en omfördelning inom den ram som redan finns. Men att mot bakgrund av de mycket begränsade och delvis negativa åtgärder som nämns i svaret säga att man inte är beredd att föreslå några nya åtgärder i syfte att förhindra hyreshöjningar eller begränsa kostnadsökningar i nyproduktionen är minst sagt förvånande!

Tvärtemot vad bostadsministern säger i svaret menar jag att vi inte har vare sig tid eller råd att fortlöpande överväga inriktningen av detta stöd med hänsyn till såväl de fördelningspolitiska som de bostadspolitiska effekterna och till de ekonomiska konsekvenserna för staten och kommunerna.

Fastän Birgit Friggebo väl känner till att vpk i alla sammanhang erinrat mot både inriktningen och innehållet i den borgerliga bostadspolitiken upprepas nu påståendet "att riksdagen inte haft något att erinra". Det vore bra om man i fortsättningen talade om de borgerliga partierna och socialdemokraterna såsom varande de partier som inte har haft något att erinra!

Herr talman! Just de fördelningspolitiska och bostadspolitiska effekterna av att fortsätta den förda politiken borde verkligen avskräcka från att som nu sätta på skyglappar, slå sig till ro och ingenting göra! Vad är det man vill avvakta? Är det ytterligare orättvisor, nya stora hyreshöjningar och kostnadsökningar för bostadsbyggandet med problem i form av ökad bostadsbrist, arbetslöshet och hyror i nyproduktionen som hundratusentals hushåll inte förmår betala? Är det en ytterligare urholkning av samhällets stöd till bostadsbyggande som skall avvaktas? Eller tänker man lösa en del av

problemen för hundratusentals människor utan egen bostad genom att låta det bli så dyrt att bo att människor måste tränga ihop sig, minska sin utrymmesstandard med ökat inneboende och andrahandsuthyrning? Tänker ni avvakta till dess att marknadskrafterna tar över ännu mera och den svarta och grå marknaden blir ännu större och inflytelserikare, på ungdomarnas och andra bostadslöslas bekostnad?

Dessa frågor är enligt min mening motiverade med utgångspunkt i den nuvarande situationen på bostadsmarknaden, en situation där allt fler människor inte vet hur de skall få sin hushållsekonomi att gå ihop, inte vet hur de skall få pengarna till mat och boendekostnader att räcka. Det är – jag upprepar det, herr talman – minst sagt förvånande i det läget att bostadsministern, och regeringen genom henne, svarar att "vi tänker ingenting göra".

Anf. 13 Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBÖ:

Herr talman! Samtliga de åtgärder som har vidtagits under de gångna åren har haft inriktningen att upprätthålla eller att öka rättvisan i boendet. Det har inneburit att de genomförda åtgärderna har varit till hyresrättens och bostadsrättens förmån och till äganderättens nackdel.

Vi har höjt grundbeloppet i den statliga belåningen. Vi har sänkt den garanterade räntan för hyres- och bostadsrättshus. Vi har infört s. k. produktionskostnadsanpassad belåning för hyres- och bostadsrättshus. Vi har ökat subventioneringen för tiden från husets färdigställande och fram till dess att man lyfter det statliga lånet. Vi har förändrat realisationsvinstbeskattningen. Och vi är i full färd med att införa en marginalskattereform, kombinerad med en avdragsreform.

De förändringar som har gjorts inom lånesystemet innebär faktiskt att subventioneringen har ökat med mer än 100 kr. per kvadratmeter för en normal hyres- eller bostadsrättslägenhet. Det betyder mellan 7 000 och 8 000 kr. mer i subventioner per år för en vanlig lägenhet än om vi inte skulle ha vidtagit några åtgärder alls. Detta tycker jag visar att det har funnits en stor ambition och en stor vilja från regeringen att se till att den sociala bostadspolitiken skall upprätthållas. Jag är också alldeles övertygad om att människorna upplever det precis på det sättet.

Sedan har Tore Claeson plockat fram en del uppgifter om hur subventionerna fördelats på olika upplåtelseformer. Det är riktigt – och det har vi som bakgrund i de redovisningar som regeringen har gjort till riksdagen – att förändringarna inte har gått i den riktning som man skulle önska. Det är också det som motiverar de åtgärder som vi har vidtagit och som vi håller på att vidta.

En annan sak är att antalet småhus har ökat under de senaste åren och att det då också måste få genomslag i de olika former av stöd från samhällets sida som vi har. Dessutom är småhusen i genomsnitt större per enhet än flerbostadshusen. Därför kan man inte göra så enkla beräkningar som Tore Claeson gör när han säger att 75 % av stödet går till den ena sektorn och

Måndagen den
2 november 1981

*Om åtgärder mot
hyreshöjningar,
m. m.*

resten till den andra, utan man måste ju väga in omfattningen av de volymer som det här stödet går till.

Både hyresgäster och småhusägare känner att situationen håller på att förändras för dem. Detta har sin bakgrund i det faktum att vi måste acceptera att boendet för framtiden får ta i anspråk en större del av hushållens konsumtionsutrymme. Det finns ingen väg tillbaka – det är lika bra att Tore Claeson inser det.

Vad Tore Claeson här har tagit upp som eventuella åtgärder för att förändra situationen handlar hela tiden om ökade subventioner. Men detta är inte någon lösning. Vad som måste komma till är kostnadssänkningar, och där tycker jag att det är oerhört viktigt när det gäller hyresrätten att hyresgästerna själva får mer att säga till om, att de får större valfrihet att bedöma vilken typ av service de vill ha och som de vill betala för i hyran. Tore Claeson säger att det skulle bli marginella förändringar om man skulle införa underhållsfondsutredningens förslag, värmemätningens utredningens förslag osv. Jag tror att det råder delade meningar om vad som är marginellt och vad som inte är marginellt. Om man sänkte värmen med 0,6 grader i hyreshusbeståndet och minskade åtgången av varmvatten med 10 % skulle det motsvara en besparing på 500 milj. kr. Det är den omfattning som underhållslångivningen har haft under de senaste åren. Jag menar att det går att göra väsentligt mycket mer än sänkningen med 0,6 grader vid uppvärmning. Bl. a. detta är bakgrunden till att regeringen går ut i en stor kampanj – tillsammans med energisparkommittén och de fyra stora flerbostadshusorganisationerna HSB, Riksbyggen, Fastighetsägareförbundet och SABO – för att se till att det faktiskt vidtas energisparåtgärder i den befintliga bebyggelsen. Vi gör det bl. a. mot bakgrund av att en stor del av hyreshöjningarna under de senaste åren beror på en ökning av bränslekostnaderna.

Det är sant att hyrorna under 1978 och 1979 steg mer än konsumentpriserna i allmänhet. Stegringen berodde, som jag sade, främst på ökningen av bränslekostnaderna. Kallhyrorna har, som bekant, inte stigit mer än andra priser. 1980 var den genomsnittliga hyreshöjningen inkl. bränslekostnader lägre än ökningen av konsumentprisindex, och i år har hyrorna stigit ungefär lika mycket som förra året. När man ser att bränslekostnaderna har slagit igenom, när vi vet att det finns en mycket stor besparingspotential och när vi vet att hela oljenotan över huvud taget har negativa effekter på den ekonomiska utvecklingen i landet, måste vi försöka göra oss oberoende av oljan i så hög grad som möjligt. Att i det läget föreslå att vi skall subventionera eller ta bort skatten på oljan är en politik som i varje fall inte den här regeringen kommer att föra.

Det finns mycket att säga om de olika uppgifter som Tore Claeson har nämnt, dels i sin interpellation, dels i sitt anförande. Låt mig bara peka på en uppgift. Han sade att hyrorna i nyproduktionen är ca 300 kr. per kvadratmeter och att det motsvarar ca 30 % av en normal industriarbetarlön. Faktum är att den genomsnittliga hyran i nyproduktionen är 240 kr. per kvadratmeter, vilket innebär att hyran är drygt 20 % av en normal

industriarbetarlön, dvs: väsentligt lägre än vad Tore Claeson sade. Vår inriktning har ju varit att för att stimulera bostadsbyggandet försöka att så mycket som möjligt hålla nere hyrorna i nyproduktionen. Hade vi inte vidtagit en mängd åtgärder, skulle hyran ha varit 7 000–8 000 kr. högre per år. Vi måste alltså över huvud taget minska kostnaderna.

När det gäller det befintliga beståndet tycker jag att det är väsentligt att vi inför ett reellt boendeinflytande och valfrihet för hyresgästerna. I fråga om nyproduktionen gäller det att se över hur inriktningen av nyproduktionen bör vara. Vi vet ju att ca 40 % av de kostnadsökningar som har uppstått under de senaste åren beror på en höjning av bostadsbyggandets standard. Nya normer i form av energisparnormer och handikappsanpassning svarar för en förhållandevis liten del av standardhöjningen. Det är sådana frågor som vi nu måste börja diskutera. Är det motiverat att bygga så stora lägenheter, och finns det andra möjligheter att sänka kostnaderna dels när det gäller standarden, dels beträffande produktions sättet över huvud taget?

Tore Claeson sade att vi måste omfördela stödet. Men det är ju precis detta som vi håller på med och har hållit på med under de senaste åren. Riksdagen har fått ta ställning till flera förslag, som har haft sin utgångspunkt i just detta att vi skall omfördela det bostadspolitiska stödet. Det har dock inte hindrat att det bostadspolitiska stödet under de senaste åren har ökat kraftigt. Tiden är nu mogen att genomföra vad riksdagen har uttalat så många gånger – vi kan nämligen inte acceptera den ökning av bostadssubventionerna som har ägt rum under de gångna åren. Tvärtom måste vi försöka att minska dem.

Anf. 14 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Låt mig först konstatera att bostadsministern fortfarande anser att det inte finns behov av några särskilda åtgärder för att begränsa hyreshöjningarna eller nyproduktionskostnaderna. Hon finner ingen anledning, tydligen, att komma med några förslag på den punkten. Det är att beklaga.

Sedan uppehåller bostadsministern sig ganska mycket vid att det har skett en ökning av subventionerna som helhet. Det har jag aldrig bestritt, jag vet att det har fattats beslut som har haft som mål att åstadkomma en viss förändring då det gäller relationerna mellan olika upplåtelseformer. Men både bostadsministern och jag vet att samtidigt som man har fattat de här besluten har de orättvisor som finns mellan olika upplåtelseformer ökat. Det är ju ett faktum! Det är ostridigt att så är fallet. Bostadsministern har själv i regeringspropositionen och i andra sammanhang med siffror visat att så är fallet.

Sedan säger bostadsministern att samtliga åtgärder som de borgerliga regeringarna har vidtagit har gagnat hyresgästerna. Men det är väl ändå, Birgit Friggebo, att ta till. Bostadsministern måste ju vara medveten om att flera av de åtgärder som regeringen har föreslagit – och som en borgerlig

Nr 16

Måndagen den
2 november 1981

*Om åtgärder mot
hyreshöjningar,
m. m.*

*Om åtgärder mot
hyreshöjningar,
m. m.*

riksdagsmajoritet har trumfat igenom – har haft negativa effekter för hyresgästerna och inneburit en försämring för dem.

Beträffande uppgifterna om vad som kan betraktas som en socialt acceptabel relation mellan en industriarbetarlön och hyran – det nämndes ju att hyrorna nu närmar sig eller överstiger 300 kr. per kvadratmeter – har jag inte sagt att denna hyra är en genomsnittshyra. Vad jag har sagt är att genomsnittshyran för en nybyggd eller nyrenoverad lägenhet i många kommuner har passerat eller ligger i närheten av 300 kr. per kvadratmeter och år. Och det är riktigt. Tyvärr är det på det sättet. Men det betyder inte, att man, om vi slår ihop hyrorna för hela landet och beräknar en genomsnittshyra, ännu har kommit upp till den nivån. Men tyvärr får vi väl räkna med att vi nästa år har den situationen, om ingenting görs – och görs snabbt – för att åtgärda det här problemet.

Jag kan inte med bästa vilja i världen hålla med om att den sociala bostadspolitiken har upprätthållits i en situation där svarthandel och spekulation på bostadsmarknaden har ökat, där det blir allt svårare för ungdomar och ensamstående att erhålla en egen bostad och där hyreskostnaderna har stigit så mycket som de har gjort. Jag tror att det är riktigare att säga som jag har gjort, att man bit för bit håller på att rasera den sociala bostadspolitiken.

Nu säger Birgit Friggebo att det inte finns någon utväg utan fortsatta hyreshöjningar och att också jag bör inställa mig på det. Vad man måste göra är att försöka få ned kostnaderna. Men vi är överens om att kostnaderna måste sänkas. Vi har varje år i riksdagen föreslagit konkreta åtgärder för att begränsa kostnaderna för nyproduktionen. Men att påstå att det inte skulle finnas någon väg ut ur fortsatta hyreshöjningar faller på sin egen orimlighet. Det behövs bara att man tar en av de tiotals miljarder som villaägarna nu åtnjuter i subventioner i form av skattebidrag och för över den miljarden till hyresgästerna hos de allmännyttiga bostadsföretagen, så behöver hyrorna inte höjas vare sig hos allmännyttan eller i de privata hyreshusen.

Jag tycker också, Birgit Friggebo, att det är bra med olika besparingar. Det är nödvändigt att göra dem, därom råder det enighet. Jag tror liksom Birgit Friggebo att man kan komma längre på det området än man har gjort hittills.

Till sist i denna replik: Det hjälper inte hyresgästerna och deras ekonomi att kallhyrorna inte har stigit mer än andra priser. De är ändå tvungna att betala både kallhyra, bränslekostnader och andra kostnadsökningar.

Anf. 15 Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBÖ:

Herr talman! Jag hoppas att det inlägg som Tore Claeson hade förra gången, där han sade att han förväntade sig att det skulle komma strejker, hyresmaskningar och andra aktioner, inte innebar en indirekt uppmaning till hyresgäster att vidta sådana åtgärder. Det är naturligtvis inte någon lösning på problemen för hyresgästerna.

Jag sade i mitt svar till Tore Claeson att jag inte var beredd att föreslå några nya subventioner i syfte att förhindra hyreshöjningar och begränsa kostnads-

*Om åtgärder mot
hyreshöjningar,
m. m.*

ökningar i nyproduktionen. Nu säger Tore Claeson att vpk under många år har föreslagit kostnadssänkningar för att förhindra hyreshöjningar också i nyproduktionen. Jag kan inte se annat än att de förslag som vpk har lagt fram innebär nya subventioner, vilket inte är några kostnadssänkningar utan bara medför att folk får betala för sitt boende över skattsedeln i stället för direkt till hyresvärdarna. Det är alltså inte någon lösning på problemet. Vi kommer inte att ha råd att införa nya stora subventioner.

Det är visserligen sant som Tore Claeson säger att hyrorna har ökat under de senaste åren och att orsaken till en del ligger i åtgärder som regeringen har vidtagit. Det är sant beträffande det senaste året, då vi har tagit bort 200 milj. kr. extra när det gäller räntebidragen - mycket begränsade åtgärder. Annars har alla andra åtgärder vidtagits för att minska hyrorna för hyresgästerna. Det viktiga för oss har varit att försöka upprätthålla eller förbättra rättvisan mellan de olika upplåtelseformerna.

Tore Claeson debatterar som om det inte fanns människor som bor i småhus och som i vissa avseenden förvisso har det mycket bekymmersamt just nu. Framför allt gäller det de människor som bor i fastigheter utan statliga lån, där hela räntegenomslaget faller på den boende själv. Tore Claeson, som inte ger ett dugg för de människor som bor i småhus, kan naturligtvis lätt säga: Tag några miljarder från dem och ge till hyresgästerna, så löser sig alla problem! Vart skall alla de människor ta vägen som bor i småhus?

Jag kan försäkra Tore Claeson att jag aldrig kommer att medverka till att vi skall föra en kommunistisk bostadspolitik i Sverige. Därför kommer vi aldrig att bli överens i den här typen av debatter som vi har varje vår och varje höst.

Anf. 16 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Jag skall svara direkt på vad Birgit Friggebo sade sist i sitt anförande.

300 000 eller en femtedel av villaägarna tillgodogör sig fyra femtedelar av de subventioner som delas ut i form av skatteavdrag och underskottsavdrag. Tag av de pengarna och för över en del av dem till hyresgästerna! I de förslag om begränsning av ränteavdragen. Jag har redan sagt och jag vill gärna upprepa att detta får ingen som helst effekt på hyrorna för nästa år. Och det kommer att få en mycket marginell effekt också fortsättningsvis så långt man kan utläsa av den proposition som har lagts fram.

Nej, Birgit Friggebo, jag har inte uppmäntat till politiska strejker och liknande, även om jag anser att det finns många motiv för sådana mot bakgrund av den ekonomiska politik som regeringen har fört. Vad jag har sagt är att politiska strejker, husockupationer, blockader, hyresmaskningar och hyresstrejker kan bli resultatet av en fortsatt vägran från en borgerlig regering och riksdagsmajoritet att vidta åtgärder för att undvika nya hyreshöjningar och underlätta för människorna att få en egen bostad. Jag hoppas att det inte skall bli så utan att regeringen skall ta sitt förnuft till fånga

*Om åtgärder mot
hyreshöjningar,
m. m.*

och lägga fram sådana förslag till åtgärder att man kan undvika protester av detta slag – som naturligtvis inte kommer för att det är roligt att protestera utan som är ett uttryck för den förtvivlan, det missmod som hyresgästerna känner.

Vi har faktiskt från vpk:s sida föreslagit, vilket Birgit Friggebo vet, en rad åtgärder som skulle innebära att vi skulle få billigare bostäder. Det gäller åtgärder för att motverka markspekulation, åtgärder beträffande byggnadsmaterialproduktionen, åtgärder beträffande själva byggandet och åtgärder inte minst för att få ett annat finansieringssystem som skulle innebära att man kunde få billigare pengar till bostadsbyggandet. Det betyder naturligtvis ingrepp mot de fria marknadskrafterna på bostadsmarknaden. Det betyder ingrepp mot de privata affärsbankerna, mot cementvaruindustrin och byggnadsmaterialindustrin över huvud taget. Det betyder ingrepp mot dem som fortfarande gör grova pengar på handel med den mark på vilken vi skall bygga våra bostäder och det betyder ingrepp i själva byggandet mot de byggmästare som fortfarande toppar de redogörelser som vi årligen kan se över vilka som har de största inkomsterna i landet. Det är naturligtvis ingen tillfällighet att de toppar den listan.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att vi faktiskt från vpk:s sida har föreslagit och fortsättningsvis kommer att föreslå åtgärder som skulle vara till gagn för landets hyresgäster.

Anf. 17 Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBÖ:

Herr talman! Avslutningsvis vill jag säga att vi kommer aldrig att vidta sådana åtgärder som kommer att tillfredsställa Tore Claeson. Vi vill inte ha omfattande statliga ingrepp och statligt övertagande av hela branscher. Vi vet av erfarenhet från de länder som har prövat denna typ av system att det blir en fruktansvärd ineffektivitet. Vårt system har ändå inneburit att vi trots allt har världens högsta bostadsstandard. Det beror bl. a. på den effektivitet som marknadsekonomin i stort sett ger.

Vi skall genomföra en marginalskattereform. De förändringar i avdrags-systemen som skall göras i samband härmed skall bidra till att betala marginalskattereformen. Det är inte någon tanke på att överföra detta till någon speciell boendekategori. Däremot ger marginalskattereformen i sig väsentligt större positiva effekter för dem som inte har några avdrag alls, och till dessa hör merparten av hyresgästerna. Det innebär alltså att det kommer att vara mer lönsamt för alla människor i Sverige att arbeta. Framför allt kommer under genomförandeperioden hyresgästerna att påtagligt märka detta. Jag tror att hyresgästerna föredrar att få mer pengar över direkt av lönen, så att de kan betala de eventuellt kommande prishöjningar som det kan bli fråga om under 1980-talet, än att behöva lita till ständigt ökade subventioner och ökade bidrag från samhällets sida.

Anf. 18 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Får jag bara nämna en siffra till i anslutning till det meningsutbyte som vi nu har. Det gäller hyres- och inkomstutvecklingen

under senare år. År 1976 behövde en industriarbetare betala bara 16,7 % av sin lön i hyra för en nybyggd tvårumslägenhet. År 1981 får industriarbetaren lov att betala 29,8 % av sin lön i hyra för en nybyggd tvårumslägenhet.

Jag tror inte heller ett ögonblick att en borgerlig regering kommer att genomföra sådana förändringar som vi i vänsterpartiet kommunisterna föreslår på bostadspolitikens område. Jag tror inte att en borgerlig regering kommer att genomföra några förändringar som innebär att bostaden blir en social rättighet och inte en marknadsvara.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Föredrogs och hänvisades

Propositionerna och skrivelsen

1981/82:19 till skatteutskottet

1981/82:45 till justitieutskottet

1981/82:46 till arbetsmarknadsutskottet

8 § Föredrogs men bordlades åter

Konstitutionsutskottets betänkanden 1981/82:1, 8 och 9

Skatteutskottets betänkande 1981/82:6

Lagutskottets betänkanden 1981/82:5 och 6

Utrikesutskottets betänkanden 1981/82:1-6

Socialförsäkringsutskottets betänkande 1981/82:1

Socialutskottets betänkanden 1981/82:2, 4, 6 och 9

Trafikutskottets betänkande 1981/82:1

Näringsutskottets betänkanden 1981/82:1 och 2

9 § Anmäldes och bordlades

Propositionerna

1981/82:52 om ändring i regeringsformen

1981/82:56 om kapitaltillskott till vissa statliga företag, m. m.

10 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

1981/82:69 av *Margareta Gard* och *Gullan Lindblad*

1981/82:70 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av proposition 1981/82:22 om differentierade avgifter för pensionärer vid sjukhusvård

11 § Anmäldes och bordlades

Trafikutskottets betänkande

1981/82:2 om hälso- och nykterhetsprovningen i körkortsärenden (prop.

1981/82:9)

Nr 16

Måndagen den
2 november 1981

*Om åtgärder mot
hyreshöjningar,
m. m.*

Nr 16

Måndagen den
2 november 1981

12 § Meddelande om fråga

Meddelades att följande fråga framställdes

*Meddelande om
fråga*

den 2 november

1981/82:73 av *Jörn Svensson* (vpk) till arbetsmarknadsministern om arbetsmarknadssituationen i Olofström:

En av Sveriges storkoncerner avser att lägga ner sin verksamhet i Olofström. Det sker i en redan pressad situation för landsändan i fråga och på en ort som redan i flera omgångar drabbats av den ekonomiska krisen.

Med anledning av situationen vill jag ställa följande fråga till arbetsmarknadsministern:

Vad avser regeringen göra med anledning av den akuta situationen i Olofström?

13 § Kammaren åtskildes kl. 12.24.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert